

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an ..... 20 coroane.
Pe jumătate de an ..... 10 coroane.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada Deák Ferenc Nrul 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Invierea bisericii noastre.

În trecutul urt și amar, alături de neamul nostru a suferit cumplit și biserica strămoșească. Tot ce avea mai bun, mai frumos și mai înțelept neamul nostru, era biserica lui și de aceea dușmanii cari, voiau să-i rupă gâtul acestui neam românesc, cu orice preț, știind că unde este izvorul puterii lui de viață, neconținut loveau biserica aceasta; pe cât de modestă ca înfățișare, pe atât de puternică ca credință și nădejde în D-zeu. Suferințele bisericii și ale neamului sunt una. Istoricul zilelor viitoare oricât ar fi de necredincios, când va vrea să scrie istoria adevărată a neamului său, va trebui să meargă des la sfânta biserică, pentru că prin învechitele ei cărți sunt însemnate faptele și suferințele strămoșilor. De biserică sunt strâns legate toate figurile strălucite ale culturii noastre românești. Din biserică ne-au pornit sfinții și eroii împreună. Lumina noastră prin toate veacurile a fost lumina bisericii noastre.

De aceea astăzi, când a înviat neamul nostru din morți, când cu voia lui D-zeu și prin sângele său a frânt lanțurile robiei și s'a prefăcut un neam slobod pe legea, limba și moșia lui, avem tot dreptul să așteptăm, că deodată cu învierea ne-

mului să se facă și învierea bisericii. Cum am putea s'o curățim alvia unui râu și să-l lăsăm în păragină locul de unde vin undele lui: *isvorul*.

Și *parecă, parecă* se face ceva. A început să bată în biserica noastră un vânt căldicel de primăvară. Ai impresia, vorbind figurat, că în fine au trecut lunele de iarnă cu frigul lor, cu înghețul lor. Și a sosit mândrul Mai, când toate florile se deșteaptă din somnul greu compus de iarnă și încep munca binefăcătoare de a umple lumea de miros și de frumusețe.

Și biserică noastră parecă iese din învălișul ei trist și modest, în care au înfășurat-o dușmanii și împrejurările și începe și ea să întinerească și să se împodobească pentru a umple suferințele Românilor cu credință curată și cu toate bucuriile cari fac vrednică de trăit viața pe pământ. Biserica noastră a suferit mult sub jugul aspru al străinilor ca extern. Sărăcia noastră și invidia dușmanilor n'a îngăduit ca biserica românească să fie mai mult decât o alcătuire modestă de lemn, făcută și aceea cu toată primitivitatea, ori în cel mai bun caz, o zidire care de și era mai înaltă și mai largă de cât lăcașurile omenești, era neglijată atât pe dinlăuntru cât și pe dinafară. Astăzi însă, credem sosit timpul, când biserica românească și ca extern

trebuie să fie ceva frumos și înalțător. Dacă nu arta străină, cel puțin arta noastră națională trebuie să se reclădească sionul românesc. Biserica românească de azi încolo și ca înfățișare trebuie să fie o mărturie grăitoare despre credința românească. Închipuiți-vă ce atrăgătoare va fi biserica românească zidită în stil românesc și împodobită înlăuntru cu acoperitoare și steaguri croite din țesăturile românești. Prima vedere, primul pas făcut în biserica românească va trebui să ne cutremure și să ne încălzească inima. Bisericile românești la orașe și sate cu înfățișarea lor curată și frumoasă vor trebui să mărturisească, că a înviat biserica românească și și-a scuturat de pe trup lanțurile robiei.

Un reviriment puternic și sănătos trebuie să treacă prin trupul, dar mai cu seamă prin sufletul bisericii noastre. Necesitatea renașterii duhului în biserica noastră e evidentă. Neamul nostru nici pe departe nu și-a terminat lupta pentru existență. Pe lângă dușmanii vechi doar s'au mai alăturat dușmanii noi. Numai puține popoare văd cu ochi buni gloria și fericirea neamului românesc. De aceea biserica care reprezintă puterea de coeziune a neamului nostru și care este sanctuarul unde se păstrează cele mai scumpe comori sufletești ale acestui neam cu cre-

Din mișcările Lunii.

În cele ce urmează vreau să spun unele lucruri despre satelitul nostru, pe care fiecare îl vede cât se poate de des și poate pe fiecare l-a pus pe gânduri câte odată mișcările și schimbările aparente ce le suferă în decursul timpului. Despre Lună multe se pot spune, fiindcă este un corp ceresc dintre cele mai complicate. E cel mai aproape de noi fiind la o depărtare medie 384, 415,5 km și este studiat cu deamănuntul, mai ales acum în timpul din urmă. Flammarion ne spune că corpul acesta relativ mic și atât de complicat are mai mult de 70 de mișcări diferite, cari dau mult de lucru astronomilor. Între aceste mișcări cele mai greu de socotit sunt perturbațiunile (sau disordinea în mișcare) ce le suferă din partea Soarelui, și a planetelor. Dintre multele mișcări vreau să mă ocup numai cu trei, foarte caracteristice și ușoare.

Fiecare corp ceresc se mișcă în univers și mișcarea lui o face pe o cale regulată. Calea e o linie curbă și regulată și mai adeseori elipsă. Corpurile cerești aparținătoare familiei Soarelui nostru își fac drumul pe o elipsă mai mare sau mai mică, înțeleg după cum forma elipsei se apropie mai puțin sau mai mult de cerc. Abateră de la forma cercului în termen științific, se exprimă prin excentricitate. Excentricitatea cercului e zero, a elipsei mai mică decât 1 (ce se însem-

nează $E < 1$.) a parabolei tocmai 1, iar a hiperbolei mai mare decât 1 [$E > 1$] eliptică, în jurul Pământului astfel și Luna se mișcă pe o orbită ca atare, odată e mai aproape, altădată e mai departe de pământ. Din schimbarea depărtării noi profităm, întrucât în lungime (în direcția ecuatorului) vedem puțin mai mult decât ar fi să vedem atât spre dreapta cât și spre stânga lui.

Știm că Luna arată Pământului aceeași față, ca atare ar urma că noi să vedem numai jumătate din globul Lunii iar din cealaltă parte să nu vedem nimic. Însă norocul, că Luna nu merge uniform ci odată grăbește, altădată întârzie și din variațiunea aceasta ajungem câte odată să vedem ceva și din jumătatea cealaltă a globului. Vedem atât spre Ost cât și spre Vest circa 7, 90° grade. Schimbarea aceasta a Lunii, mai bine zis balansarea aceasta se numește libratione¹⁾ și în cazul de față libratione optica în lungime.

Orbita Pământului încă are forma unei elipse. Elipsa aceasta se ia ca planul fundamental al sistemului solar și se numește ecliptică. Toți planeteii se mișcă aproape în planul acesta. Zic aproape, fiindcă bunăoară planul orbitei lui Marte sau alui Jupiter nu cade pe deplin în planul Pământului un unghi uoarecare. În cazul de față orbita Lunii formează cu ecliptica un unghi de 5° 8', 67, ca atare ea se va ridica cu 5° 8' odată deasupra, altădată sub ecliptică. În urma aceasta mișcări noi suntem în posibilitatea, ca în mo-

¹⁾ Franz: der Mond p 29.

²⁾ Libra (lat) = cumpăna balansă.

mentul când Luna e deasupra eclipticei să vedem mai mult din partea nordică. Vedem atât spre Nord cât și spre Sud circa 6, 85° grade. Aceasta balansare sau libratione încă e optică dar în lățime.

Știind acestea, putem afla cât vedem din partea cealaltă a Lunii peste tot. Vedem aproape 10, 45° grade și așa din 7 părți a Lunii vedem 4, iar 3 părți numai nu le vedem și nici nule vom vedea niciodată.

Pe lângă libratione optica mai este încă o mișcare respective balansare de natură ca aceasta este libratione fizică.

Noi observăm Luna de pe suprafața Pământului. Dacă ne uităm bine, bunăoară când răsare Luna, cu ocazia Lunii pline, și ne fixăm un punct, o pată ca centru geometric al Lunii atunci, continuând observația vom constata faptul următor: centrul Lunii de când a fost în orizont, s'a schimbat puțin, puțin poziția până ce a ajuns în meridian, spre sud și încă cu 1° grad și mai bine. Prin ce am ajuns ca și de data aceasta putem să vedem mai mult din suprafața Lunii și peste tot din Lună putem vedea 11° grade și mai bine.¹⁾ Nu ori-cine poate observa mișcările aceste ci numai cine are la îndemână instrumente optice sunt însă de o oarecare importanță pentru natura, mișcărilor Lunii și astronomia de azi le ia mare folos prin aplicarea fotografiei.

Prin telescop, sau lunetă placa fotografică vede cu mult mai bine decât ochiul omeneșc,

¹⁾ Scheiner: Népszertő astrofizika.

dința și nădejdea în D-zeu, apoi iubirea de lege, limbă și moșie, trebuie fortificată și păzită, ca un odor scump.

Biserica ne-a dat în trecut, biserică este chemată să ne deie pe viitor sfinți și eroi, cari în vremuri de primejdii grele să fie conducătorii și sfetnicii noștri.

Biserica a îndeplinit un rol mare în istoria neamului nostru nu numai prin aceea că l-a încheiat, că l-a făcut un singur popor cu aceeași mentalitate, simțire și aspirațiuni, ci i-a adus un imens serviciu neamului și prin faptul că l-a păstrat și sufletește curat. Un popor, precum ne arată istoria cu o mulțime de exemple, poate peri de sabia dușmanilor, dar mai de grabă de păcatele proprii. Începând dela iubirea de neam și limbă până la tăria, cu care ține Românul adevărat la mătânie și post și spovedanii toate virtuțile le-a învățat poporul nostru dela biserică. Biserica ne-a dat până acum întreagă cultură sufletească prin care ne-am menținut față de toate încercările de sugrumare ale neamurilor străine. Biserica este chemată și pe viitor să formeze sufletele noastre prin învățăturile ei sfinte și neschimbate.

La învierea bisericii noastre însă se cer două condițiuni esențiale: în primul rând un plan bun de muncă, iar în al doilea rând apostoli entuziaști cari se execute acesta plan.

Până acum, mi se pare că, nu avem nici plan nici apostoli.

Când scriu șirile acestea am înaintea mea un excelent studiu de un preot săsesc intitulat „Psihologia țărănimei săsești” în care se analizează până în adâncime felul de cugetare și simțire a țaranului sas așa, ca acela care voește să ridice ori cultural ori religiosminte țaranul sas e în curat cu toate greutățile cari îi stau în cale și nu e expus la pericolul acela, ca la primul pas — făcut poate cu bună credință — să-și piardă pentru totdeauna respectul și încrederea poporului pe care voește să-l conducă.

Și acum mă gândesc la noi.

Cum vom putea noi se reformăm din temelii viața sufletească a poporului nostru, fie a plugarului fie a intelectualului, când

nu-i cunoaștem așa cum ar trebui să-i cunoaștem. Până acum nimeni nu și-a luat ostăneala în biserică noastră să facă studii amănunțite despre mentalitatea poporului nostru, despre calitățile și defectele lui. Și până când nu cunoaștem bine firea poporului nici nu-l putem conduce cum ne-ar plăcea noauă. Învierea duhului în biserică noastră este esențial legată de problema grea a cunoașterii temeinice a sufletului poporului nostru. Inițiatorii — cari merită toată stima și lauda — a curentului de primăvară în biserică noastră, problema aceasta trebuie să o rezolve în primul rând, dacă nu voim să rămânem numai la un foc de paie, la un început de muncă și însuflețire care apoi să se termine în curând cu o apatie generală.

După plan vin apostolii și mi-se pare că nici pe aceștia nu-i avem așa precum s'ar cere și ne-ar plăcea să-i avem. Clerul nostru dela orașe e prea puțin ca număr, decât se poată săvârși o muncă atât de uriașe cum se cere la o renaștere religioasă. Clerul dela sate pe de o parte e prea puțin pregătit pentru apostolat în stil mare, pe de altă parte se luptă și astăzi cu atâtea nevoi și năcazuri, încât ar fi bucuros să se poată mântui pe sine singur. Orduri călugărești nu avem de unde ne-am putea recruta cu ușurință ostași cari nu se luptă cu dorul de casă și familie și așa s'ar putea dedica cu trup și suflet operei de înălțare a bisericii și a vieții religioase. De aceea să nu săvârșim o muncă de suprafață, ci mai întâi să ne creștem apostoli.

Atunci, când un ministru a spus-o în public morală și credința formează baza de granit a unui stat, credem că statul va da bisericii necesarele isvoare materiale, ca să poată să-și crească o numeroasă ceată de apostoli pe la cele mai potrivite instituțiuni de cultură din străinătate, cari apoi la rândul lor să ducă la îndeplinire și cea mai mică dorință cuprinsă în proiectul de muncă, pentru înălțarea bisericii și adâncirea vieții religioase, compus de apostolii de până acum ai bisericii.

Rusticus.

Socialismul.

Sanarea radicală a anomaliilor și neajunsurilor sociale e interes public. Dreptaceva e absolut nemotivată atitudinea socialismului internațional — care este totodată și doctrina celui mai pronunțat ateism, care exclude credința și pe Hristos gonit până la moarte pentru binele comun și care a regenerat moralitatea, — când aspiră la rolul de purificator al vieții și ordinii sociale. E greșală a crede, că mizeria este unicul isvor al problemei sociale. Nu, pentru că chiar și înainte de război în Europa mulți muncitori au fost mai bine dotați, decât profesorii de universitate. E lucru greșit, apoi, că la tratarea problemei sociale să puse prea mare pond pe descrierea sentimentală a suferințelor muncitorimei. Problema socială are rădăcini mai afunde. Celce vrea să cunoască tainele acestei probleme, acela afară de anomaliile sistemului economic trebuie să ieie în considerare partea psihologică, ideologică și morală a problemei.

Evoluția problemei sociale moderne în contururi mari e următoarea. Invenția veacului al XIX-a, mașina, a produs o adevărată revoluție economică. Sute și mii de industriași și-au perdut până ce de toate zilele. Mizeria s'a potențat prin moștenirea de preț, dubios a revoluției franceze, prin liberalism.

De numele capitalismului liber e legată originea adevărată a problemei sociale. Acest nou sistem economic și-a proclamat de deviză validitatea nemărginită a individului adevărat egoismul, prin ce muncitorul, a devenit adevărat sclav al proprietarului. Motivul cel dintâi al problemei socialismului este așadar de natură economică: apăsarea și exploatarea muncitorimei din partea capitalismului.

Sutele de mii de proletari despoiați astfel, încetul cu încetul au devenit conștii de starea lor nedeamnă de om și un semnificativ proces psihologic și-a făcut curs l său în sufletul masei. Văzând aceștia bunăstarea abundanță, saturația și luxul orientat al burghezimei, care mai nainte stătea pe aceeaș treaptă cu clasa muncitorimei, sa născut în sufletul lor un sentiment al răzburării, o ură care s'a perpetuat din generație în generație. Așa a luat ființă al doilea motiv psihologic al problemei socialismului: invidia.

Vine apoi un factor care cade gravant în cumpănă și care determină viața și soarta multor popoare: cultura și efteuștea actul formării psihologiei specifice a proletarului. Anume, prin cultură, care azi e îndemână ori unde, devine o convingere a muncitorului, că cauza oricărui neajuns social este actualul sistem social și economic și că acest sistem nefiind un rezultat al naturii, ci o alcătuire liberă, se poate schimba sau răsturna oricând. Așa s'a furișat în inima dealtcum pașnică a muncitorului idea revoluției. Ideile aceste revoluționare invoalvă în sine ruperea

de aceea se aplică foarte des și mai ales în astrofizică. De altcum dupăcum ne spune și Franz, fotografiile lunare sunt cele mai frumoase și cele mai interesante dintre alte fotografii cerești. Luna e cel mai aproape corp ceresc de noi și am vrea să-l cunoaștem cât se poate mai bine și la cunoașterea felurilor mișcărilor Lunei contribuie mult, fotografia împreună cu odrianul.

Mai este însă un fel de mișcare care pe cât de mică și de neînsemnată pe atât de multă valoare are. E interesant să știm în ce consistă valoarea aceasta?

Luna ca corp ceresc e destul de însemnat și are o oarecare putere în sine, putere de atragere, de gravitațiune. Puterea aceasta o exercită și asupra Pământului. Fiind însă Pământul de 49 ori mai mare ca Luna ca volum, iar ca masă de 81 ori, urmează că influința Lunii asupra Pământului întreg nu poate fi așa mare, ca oricine s'o poată vedea și să se convingă despre ea. Asupra părții solide a Pământului puterea de atragere a Lunii este de tot neînsemnată, pe când asupra părții fluide are o influință cu mult mai simțitoare despre ce ori cine se poate convinge direct mergând la mare, indirect cetind sau auzind despre acasta influință care se manifestă în așa numitele marea, sau în fluxul și refluxul mării.

Și Pământul are influință de natura aceasta asupra Lunii și e mai mare decât cum e a Lunii, asupra Pământului ca urmare și pe Lună ar trebui să fie flux și reflux. Acum însă nu este, fiind

Luna cu totul rece, solidă iar apă precum nici aer de fel nu are, așa că Pământul acum în privința aceasta nu are putere considerabilă asupra Lunii.

Dar nu totdeauna a fost Luna așa. Ea după teoria cosmogonică alui Kant-Laplace e formată din inelul ce s'a desvilit de pe Pământ care nu a fost solid. Luna cu timpul s'a format glob și de natură gazoasă, recindu-se mereu ajungând cu timpul în stare de fluiditate. În starea fluidă și pe Lună au fost marea și încă foarte strașnice cari au făcut mult năcaz bieteii Luni. Ea când s'a format a avut mișcare de rotațiune considerabilă în jurul osiei sale însă cu încetul și-a pierdut-o în urma frecărilor mari ce sau făcut cu ocaziunea marelor, adevăte cu ocaziunea contragerii solului, din flux și reflux și viceversa. Recindu-se Luna tot mai mult, frecările aceste, contragerile aceste au întârziat rotațiunea ei și recindu-se și mai mult au întârziat-o întru atâta încât ea e silită să arate Pământului totdeauna aceeaș față, și să fie osândită ca 14 zile să fie tot noapte și totatătea zile în anul ei.

Cercetările mai nouă au aflat că în urma fluxului și refluxului lunar, globul Lunii nu e glob regulat ci un sferoid cu 3 osii adevăte aproape în forma unui ou și partea care o vedem e mai întinsă cu aproape $\frac{1}{1000}$ parte din diametrul lunar. Puțină și neînsemnată cantitate dar de valoare pentru dovedirea teoriei lui Kant-Laplace. Dar astronomii au observat și altceva: anume și acum se silește Luna ca să se învârtă în jurul

osiei sale, arătând un fel de mișcare circa de l' arc de cerc¹⁾ a centrului geometric al Lunii. Aceasta oscilațiune a centrului dovedește că Luna a avut cândva mișcare în jurul osiei sale, dar cu timpul durată rotațiunii a scăzut la minimum, pânăcând a ajuns la starea în care e azi. Și acum să silește să se învârtă, dar Pământul nu o lasă. Orbita și-o percurge Luna în 27.32 de zile, care interval de timp se numește lună siderică și anume se socotește timpul cât i-a trebuit Lunii să meargă dela oarecare stea fixă până când se reîntoarce la aceeași stea fixă. În calendarele noastre, mai precis în cele evreiești se ia luna synodică, adevăte timpul dela Lună nouă până la Lună nouă, care interval de timp face 29.53 zile (29 zile 12^h 44^m 11^s).²⁾

Multe alte sunt încă ce s'ar putea spune despre Lună, fiindcă multe se știu. Cu vremea vom ști și mai multe, dupăcum dorul de-a ști și a cunoaște al oamenilor cărora le place să știe și ce e mai sus de noi, va fi mai mare.

Cunoștința adevărată a naturii și mișcărilor corpurilor cerești va alungă superstiția adânc înrădăcinată în mintea poporului, relativ la soare, lună, stele, și alte corpuri cerești. Cu cunoașterea adevărată și precisă a fenomenului ceresc, respective natural, superstiția va dispărea. Dispariția acesteia trebuie să fie un scop pentru orice intelectual român.

At. Popa.

¹⁾ Dr. Kövesligethy Radó: Matematikai és fizikai földrajz.

²⁾ Matematikai és fizikai földrajz.

cu întocmirile sociale antice, ca patrie, stat și încetul cu încetul estirpă din muncitor orice stimă față de sânge și neam.

Acest internaționalism a aflat sprijin real în ideologia epocii în care trăim. Spiritul revoluționar al sec. al XIX-a și XX-a a sgduit orice formă și alcătuire a vieții.

Adevăruri ce până acum erau sfinte și inviolabile au ajuns a fi criticate de raționalism. Acest spirit revoluționar și raționalist și încrederea prea mare în prestațiunile culturii moderne a dat naștere credinței fanatice, că naintea voinței și rațiunii omenești nimic nu-i imposibil, că orice stare și formațiune a societății e accesibilă și idea statului socialist. Astfel s'a născut și format din factori economici, psihologici și ideologici în sufletul proletarilor socialismul, încă înainte de a fi turnat în sistem științific de Marx și Engels.

Socialismul a devenit în ochii proletarilor unica mântuitoarea doctrină, în realitate însă nu e altceva, decât filozofia răsturnării, a urei și a necumpătării. Socialismul vrea să saneze un rău cu altul și mai mare, când își fixează de țel confiscarea bunului privat, totala egalitate, adică comunismul. E drept, că drumul până acolo duce peste ruinele poruncilor a 7-a și a 10-a; socialismul însă, ca să poată avea mână liberă simplaminte părăsește terenul creștinismului și se proclamă pe sine de dușman pe moarte al Bisericii. D'aceea să nu ne mirăm, pentru că e o urmare logică a lucrurilor, că mișcarea socialistă în Germania cu astfel de cuvinte s'a început: „Declarăm război lui D-zeu, care e cel mai mare rău în lume”. Iar Bebel zice, că socialismul n'ar fi consecvent dacă nu ar nega existența lui D-zeu. E evident deci, că confesiunea socialismului este ateismul pur. Și în privința aceasta-s consecvența socialistii atești, pentru că numai cu negarea existenței lui D-zeu se poate suspenda și porunca a 7-a și a 10-a; și numai după ce au nimicuit din inimile oamenilor credința lumii transcendente pot fascina masele cu promisiunea unui rai pe pământ. Consecutiv urmează deci, că problema socială nu e problemă pur socială sau politică, ci în primul rând religioasă-morală. Nu ne putem închipui o greșală mai mare decât a voi a pricepe și a rezolva problema socială fără ajutorul sau cu excluderea elementelor etice și creștine, pentru că cel mai cardinal motiv al problemei sociale nu este mizeria economică ci cea sufletească. Sau ce cred democrații moderni, că cu confiscarea averii particulare și cu proclamarea totalei egalități au astupat adevăratele izvoare ale neajunsurilor sociale: invidia, zgârcenia, vânarea plăcerilor delicioase și egoismul brutal. Sau ce cred amicii adevărați ai omenimei, că prin votul universal și prin democratizarea vieții publice au indicat calea ce duce la mântuire. Dacă cred aceasta, dânsii sunt niști medici vrednici de toată neîncrederea, pentru că pe pacient — societatea omenească — a cărui sânge e bolnav vor să-l cureze cu unsoari. Sângele acesta meschin îl poate cură numai un specialist de interne — credința — a cărei putere pătrunde până 'n lumea internă a omului. Dreptaceea ori ce nizuință de a nobilită societatea omenească fără conlucrarea creștinismului și a transcendentalismului a dat cel mai vădit faliment.

Dela facerea lumii și până în veacul al XX-lea, orice cultură adevărată și orice opiniune socială a adus omagii bunei cuvinte și a condamnat transgresiunile morale. Și totuș ce ne dovedește istoria culturii? Aceea, că omenimea în toate timpurile cu plăcere s'a tăvălit în noroiul imoralității. Dela facerea lumii și până în veacul al XX-lea, orice cultură adevărată și orice opiniune socială a preconizat virtuțile sociale: iubirea, generozitatea și altruismul. Și ce ne spune istoria culturii? Aceea că în decursul veacurilor ura, nesația egoismul și capitalismul au desechilibrat societatea. Paragrafiile legilor dela Moisi până la Licurg, de aici până la Iustinian și dela acesta până la codicele de azi, ce alta ne dovedesc decât, că natura, pe omul lăsat în voia înclinațiilor numai sfânt nu-l face. Pe lângă toate, că ceea ce privește cultura omul este coroana naturii, între ființele de pe pământ par' că omul e creatura cea mai disonantă, plină de contradicții.

Diavolul în chip de șarpe, măruș, pedeapsa de D-zeu sunt elementele acelei tragedii sinistre, care ni-a cauzat căderea. De atunci pământul blăstămat produce polomidă; de atunci cu sudașia feții ne câștigăm pâinea cea de toate zilele. De

atunci inima omului e o arenă sângeroasă unde binele și răul își dau lupta eternă pe moarte și viață și unde dacă n'avem ajutorul supranatural față de atacul concentric al pasiunilor, voința sucumbă. Nici un fel de marxism, bebelism și nici orice altă reformă nu redă omenimei echilibrul, sănătatea sufletească decât religioase-morale, puterea aceea supranaturală a cărei teren și mediu special este sufletul omenească.

Sunt oameni, cari trag la îndoială capacitatea de cultură socială a creștinismului. Aceștia zic, că Evanghelia esențialmente e antisocială; că biserica e indiferentă, ba chiar se pđartă cu antipatie față de bunurile pământești. Evanghelia zice doșr: Nu adunați bogății pe pământ. Ei zic că Biserica vede în sărăcie idealul perfecțiunii. Acești superficiali uită importanța socială a sărăciei, uită că ea este farul care arată omenimei; că scopul principal al vieții nu este bunăstarea pe pământ . . .

Un ce pozitiv în sistemul socialismului, căreia însă creștinismul i-a dat valoare și importanță este noțiunea *fericirii*. Noțiunea socialistilor despre viață este surăs de primăvară. În doctrinele lor nici urmă n'afliăm de pesimismul lui Schopenhauer și Hartman sau de scepticismul lui Fichte și alui Hegel. Ei zic, că cel mai sfânt drept este dreptul la viață fericită. Socialistul nici când nu va zice că viața e o continuă abnegare, și jertfire de sine. Ei vor raiul aci pe pământ. Impărăția d-zeiască a noastră, Bebel în mod generos o predă paserilor și ingerilor. Organul socialistilor din Gent. *Progés* scrie: Rai? de ce ne trebuie nouă rai? Ceeace noi dorim acela e iadul, însă cu toate voluptățile ce-i premerg. De fapt socialismul numai în teorie e credința bucuriei, în realitate însă e cel mai întunecat pesimism.

Socialismul n'are nici o idee care să țină seama de aspirațiile mai înalte ale inimii omenești. O concepție perverză despre viață nu le poate procura bucurie adevărată, pentru că și acel muncitor cu mâinile arse de soare și scrijălate de frig simte, că el e mai mult decât un animal, careia instinctul nu-i dictă alta decât susținerea sa și a genului.

O-altă parte pozitivă a socialismului este, noțiunea lor despre *muncă*, care iar prin creștinism a devenit un factor important social. Anume teoria muncii lor este un materialism îngust și meschin. După planurile lui Marx, Engels și Liebknecht, mâna de fer a statului se va îngreua asupra milioanele de proletari. Statul va avea drept și putere nemărginită asupra fieștecărui cetățean așa, că omul își perde individualitatea și va fi o rotiță în mașinaria uriașă. Asta însă e un atentat contra demnității omenești și este o stare mai înjositoare decât chiar sclavismul roman.

Că munca prin creștinism a devenit factor social și că omul prin muncă are să devină stăpânul lumii ni-o spune porunca d-zeiască: stăpâniți pământul . . . Ceva majestos de tragic este în faptul, că omul perde fericirea pământească că trebuie să părăsească raiul și să lupte cu elementele pentru a-și câștiga pâinea cea de toate zilele. Așadară originea mașinei, a telegrafului, a aeroplanului cu un cuvânt a culturii se reduce la căderea în păcat, ceace a dat naștere mizeriei și l-a constrâns pe om la muncă încordată. De atunci a săvârși vre-o operă de cultură nu e cu puțință fără trudă și sudoare. De atunci nu s'a născut în pernele lenevicii nici o idee ingenioasă. Munca a devenit capitalul viu al veacului al XX-lea și socialistii dacă și nu de tot corect, dar purced bine, când glăsuiesc sus și tare că munca este unica justă valoare a societății.

Așadară munca de fapt dă nizuințelor democratice un aspect real, însă numai așa, dacă privim și fondul: porunca d-zeiască de a munci și căderea în păcat. Fără aceste două munca n'are valoare etică. Platon socialistul evului vechiu și Cicero au desconsiderat manufactura, munca. A venit creștinismul și a ridicat-o la înălțimi vertiginoase. Apost. Pavel a declarat-o de obligătoare și universală zicând: cine nu lucră, să nu mănânce.

Insuș D-zeu-omul a fost meseriaș. Aci în căsuța din Nazaret a sărbuit lumea adevărată apoteoză a muncii. Aci s'a desprins blăstămul de ea; aci a devenit nu numai o valoare morală, ci s'a ridicat până'n regiunile d-zeirii. În Nazaret a devenit munca pajura nobilă a democrației Christiane. *N. Iorgovan.*

Extras din ordonanța Nr. 21 și 25.

Comandamentul Trupelor din Transilvania ordonează, că

1. Vor fi considerați ca vinovați toți aceia, cari fără rea credință, prin localuri publice, în gări, trenuri, în restaurațiuni, pe străzi, vor vorbi sau vor discuta în orice chip știri, fie adevărate, fie închipuite sau își vor da păreri despre operațiunile de război sau despre situația și mișcarea trupelor, precum și cei ce vor critica poruncile date de autoritățile militare, sau orice alte măsuri cu privire la armata română.

2. Cei ce se vor face vinovați de una dintre poruncile de mai sus, se vor pedepsi de judecători militari cu închisoare până la un an și amendă până la 2 mii lei.

Când însă faptele de mai sus, se vor săvârși cu gând de spionaj sau trădare, pedepsele vor fi cu mult mai aspre, după legile de război.

INFORMAȚIUNI.

Uciagașii preoților din Șimand sunt deținuți l-au ajuns blestemele. În procesul preoților martiri din Șimand, Cornel Leucuția și Cornel Popescu s'a ajuns la o schimbare neașteptată. Autoritățile, după o osteneală demnă de laudă, au descoperit pe uciagașii în ziua de 5 Dec. a. c. *Sándor László* și *Magucz György*, foști soldați în armata roșie, ambii din Șimand, au curmat vieța tinerilor preoți. Asasinatorii sunt deținuți și duși la Arad. Criminalii se apără, că au avut ordin de-a ucide pe preoți.

Aviatori priviți de diavoli. Aviatorii Ponlet și Benoit în sborul lor au ajuns pe pământului Hindostanului, unde indigenii privindu-i de draci, au voit să-i omoare. Benoit a telegrafat următoarele: „Am fost nevoiți să aterizăm din cauza unei deranjeri la motor. Pe drum, indigenii au voit să ne omoare, luându-ne drept diavoli. Din fericire aveam la noi puști și munițiuni.”

Producția petroliferă primejduită. Din cauza imposibilității de a se obține credite în străinătate, pentru a cumpăra materiale de sondaje, o parte din sondele de petrol au încetat, iar altele sunt amenințate să înceteze. Producția petrolului, care în timpul din urmă se ridica la 300 vagoane pe zi, a scăzut la 200 vagoane și dacă situația continuă, într'o săptămână va scădea la 100 vagoane.

Monumente lui Delavrancea și Aristizza Romanescu. Consiliul comunal din Iași a primit cu unanimitate propunerea dlui C. Săteanu, ziarist, de-a se ridica câte-un monument pe mormintele celor doi ilustratori ai literaturii și artei românești, Barbu St. Delavrancea și Aristizza Romanescu, morți la Iași în cursul războiului și înmormântați la cimitirul Eternitatea din Iași. Pentru strângerea fondurilor se propun reprezentațiuni la teatrele naționale din Iași, București, Craiova și crearea concursului de instrucție publică și al societății scriitorilor, al cărei membru era fericitul Delavrancea.

PARTEA OFICIALĂ.

Concurse.

Pentru ocuparea definitivă a postului capelanial temporal cu drept de succesiune sistemizat prin ordinul Consistorial de sub Nr. 1006/919 pe lângă veteranul paroh Iosif Naghiu în Roit județul Bihor, protopresbiteratul Tinței; cu termen de 30 zile dela prima publicare.

Cu acest post este împreunat salariu de 800 cor. bani numărari solviți anticipativ în rate trei lunare de parohul veteran, pentru care salariul alesul e îndatorat a provide toate funcțiunile parohiale pastorale din parohie fără a mai putea pretinde alta remunerațiune și e dator a catehiza în școlile din parohie.

De cvartir se va îngriji alesul.

Parohia este decretată de clasa II, dar în lipsa de recurenți pot recurge și cei cu de cl III.

Reflectanții, recursele lor ajustate conform regulamentului — după ce se vor prezenta în vre-o Duminică ori serbatoare în Biserica din acea parohie pentru a-și arăta dexteritatea în cele rituale și pastorale — au să le înainteze subscribului; adresate comitetului parohial.

Micherechiu 12/25 Noemvre 1919.

Nicolae Rocsin, protopop.

—□— 1—3

Pentru deplinirea stațiunii învățătoarești dela școala conf. din Moroda, se escrie concurs cu termen de 30 zile, dela prima publicare în „Biserica și Școala”.

Emolumentele sunt: 1. Locuință corespunzătoare și grădina de 1/2 jugh. 2. În bani 1000 cor. 3. Pentru participare la conferințe 40 cor. 4. Scripturistica 20 cor. 5. Intregire dela stat, după cum a beneficiat și fostul învățator.

Învățătorul care se va alege, va fi îndatorat a îndeplini funcțiunile cantorale în și afară de biserică și a instrua elevii în cântările liturgice. Pentru serviciu cantorale, făcute afară de biserică va primi remunerație, conform stării materiale a respectivilor parohieni. De curățitul și încălzitul salei de învățământ, precum și de curățitul pe din afară a întregului edificiu școlar, se va îngriji comuna bisericească.

Recursele ajustate cu toate actele necesare adresate comitetului par. din Moroda, se vor înainta la oficiul ppsc gr. or. român al lenopolei (Boroșjenđ) în termenul fixat, iar reflectanții vor avea să se prezinte în vre-o Duminică ori serbatoare în sf. biserică din Moroda, spre a-și arăta dexteritatea în cele cantorale.

Din ședința comitetului par. din Moroda ținută la 10/23 Noemvre 1919.

Ioan Moga m. p. preș adhoc. Dimitrie Mihuța m. p. notar adhoc.

În conțelegere cu: Ioan Georgia m. p. ppresbiter insp. de școale conf.

—□— 1—3

Pentru ocuparea postului de învățator-cantor la școala din Criștior (Criștiorul de sus, țiarină) se publică concurs cu termen de alegere pe ziua de 1/14 Decemvre 1919, pe lângă următoarele beneficii:

1. Bani gata repartizați pe credincioși aparținători la aceasta școală 592 coroane. 2. Venitele cantorale computeate în 40 cor. de tot 632 coroane. 3. Locuință stătătoare din 2 chilli, 1 culină și 1 cămară. 4. Pentru conferință învățătoarească când va participa 20 coroane. De încălzitul și măturatul salei de învățământ să îngrijește comuna bisericească. Întregirea salariului să va cere dele stat. Doritorii de a ocupa acest post sunt obligați a propune religiunea și a catehiza, a provedea cantoratul în toată Duminică și serbătoare, tot așa și la funcțiunile în parohie, apoi a instrua pruncii de școală în cântările bisericești.

Ceice doresc să ocupe acest post sunt poștiți a-și înainta recursul provăzut cu documentele de lipsă subscribului protopresbiter până la termenul amintit, și a se prezenta în s. biserică din Criștior, spre a-și arăta dexteritatea în cântare și tipic.

Vascau, la 16/29 Noemvre 1919.

Adrian S. Deseanu, protopresbiter.

—□— 1—1

Conform conclusului Nr. 2309/919 a Ven. Consistor din Arad pentru îndeplinirea postului de învățătoare dela școala gr. or. rom. în filia Constanța devenit vacant prin abdicarea fostului învățator Ludovic Cioban se escrie concurs cu termen de 15 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Emolumentele sunt: 1. 15 măgi metrice de grâu curat. 2. Folosința a 2 lanțe și jumătate de pământ. 3. Locuința cu o grădina de 400 stângeni cvadrați. 4. 2 stângeni de paie din care va avea să se încălzească și școala. 5. Ștola pentru înmormântări una cor. 6. Bani pentru conferință 20 cor. Întregirea salariului dela suma fundamentală în sus și eventualele gradații se vor cere dela stat. Învățătoarea care va fi aleasă are să conducă elevii în duminici și serbători la sfânta biserică și se propună elevilor cântarea bisericească. Învățătoarea are să poarte oficiul școlar fără nici o remunerație.

Recursele adresate comitetului par. respective școlar gr. or. rom. din Constanța și ajustate: a) Estras de botez din mătriclele bisericești, b) Diploma de învățătoare, c) Certificat de apartinență, d) Eventualele atestate de serviciu, sunt a se înainta prea onor. oficiu protopesc din Comloșul-mare.

Reflectantele vor avea să se prezinte în vre-o duminică ori serbătoare în sf. biserică din B. Comloș pentru a face cunoștință cu poporul.

Dat în ședința comitetului școlar ținută în Constanța la 3/16 Noemvrie 1919

Comitetul școlar.

În conțelegere cu: Dr. Stefan Cioroianu administrator protopesc.

—□— 2—2

Nr. 2335/919.

La școalele secundare din Lipova: comercialele superioare și școalele civile, una de băieți a Statului, alta r. catolică de fete, se va sistematiza un post de profesor de religiune pentru provederea instrucțiunii religioase a tineretului nostru dela acele școale. Școala comunală de ucenici, de asemenea, amăsurat împrejurărilor, va fi atrasă la această catedră, eventual se va da spre catehizare aceluiaș profesor de religiune în schimbul școalei civile r. catolice de fete.

Pentru deplinirea acestui post se publică concurs cu termen de 30 zile, dela prima apariție a concursului în organul oficial al diecezei, putând să competeze preoți sau cel puțin absolvenți de teologie, cari — și unii și alții — au cvalificațiune preotească de clasa primă, eventual studii teologice superioare.

Profesorul de religiune, care va fi aplicat, va face parte din corpul didactic al școalei, la care va fi aranjat, având toate drepturile și datorințele împreunate cu aceea calitate. În special se pune în prospect un obligament săptămânal de 16 ore de prelegeri și o oră de exortațiune.

Beneficiul se va acorda în parte sau de tot de cătră statul Român, la fel cu salariul celorlalte puteri didactice dela școala respectivă, cu toate drepturile asigurate pe seama acestora. Când ar propune la mai multe școli, salariul se va computa după cea mai înaltă școală, pentru care are cvalificația. Catihetul ori profesorul de religiune, până să ajungă titular sau definitiv, se va socoti ca suplinitor, asigurându-i-se toate retribuțiunile fixate pentru aceștia. Anii de serviciu, făcuți înainte în alta slujbă bisericească, chiar dacă cineva ar fi ocupat atari slujbe înainte de a se preoți, se vor computa la salar după normale, ce se vor fixa pentru alte puteri diactice de acest fel.

Cel ce va fi angajat va putea obține titlul de definitiv sau titular numai după ce se va fi stabilit pe deplin acordul necesar în aceasta materie între Biserica și Statul Român și respective după ce cel ales, prestând examenul special de profesură pentru religiune, va fi fost luat la cunoștință și din partea Statului.

Ceice vor reflecta la acest post, vor avea să trimită Consistorului eparhial rugarea cuvenită, ajustată cu documentele și informațiunile următoare:

1. Autobiografia pe scurt, din care să se vadă, câți ani ar avea petentul de a cere să i-se socotească la statorirea dotației profesurale.

2. Extras de botez.

3. Testimoniu de maturitate.

4. Absolutorul teologic.

5. Testimoniu de cvalificațiune preotească.

6. Atestat (atestatele) de serviciu de până aci.

7. Concesiune dela superioritatea sa bisericească, că poate reflecta la post.

Ceice competează pot trimite și numai copii autenticate de pe documentele originale. Mai consult însă ar fi să aducă rugarea în persoană, dacă pot, spre a nu se întârzie prin transmisiune cu poșta.

Consistorul își rezervă, ca pe recurentul ce l-ar angaja, să plaseze după cum însuși va afla mai de consult.

Arad, șed. cons. din 7/20 Noemvrie 1919.

Consistorul ort. român din Arad.

—□— 3—3

Nr. 2379—1919.

Prin aceasta se publică concurs cu termen de 30 zile pentru conferirea unui ștendiu de

252 cor. din fundațiunea „Simeon Iosif Popoviciu-Paffy”.

Îndreptățiți la acest ștendiu sunt descendenții familiei Popa din Buteni, ori membrii din familia cutărui preot de acolo, care concurent ar studia bine la vr'o școală elementară, civilă ori gimnazială din patrie.

Concurenții la acest ștendiu au să adnezeze la petițiune:

a) extras de botez din matricula bisericească, că e născut român gr.-or., iar extrasul să fie provăzut cu clauzula parohului local, că concurentul și de prezent aparține bisericii române ortodoxe.

b) Justificarea descendenței din familia Popa sau că e fiu de preot din Buteni.

c) Atestat de paupertate dela diregătoria politică competentă, cu date pozitive despre starea materială a părinților și însuși recurentului. Atestatul să fie vidimat și de oficiul parohial concernent.

d) Certificat medical despre starea sanitară de acum a recurentului.

e) Certificat de moralitate dela parohul local.

f) Testimoniu școlar despre ultimul an de studiu și indicarea locului și a școlii, unde vrea să-și continue studiile.

Recurenții la ștendiu au să-și instrueze petițiunile de concurs cu:

a) extras. de botez dis matricula bisericească;

b) cu toate acele documente de concurs, cari sunt indicate mai sus sub lit. c) — f).

Se observă, că ajutoarele puse în prospect prin acest concurs se vor acorda numai pentru durata anului școlar 1919—1920, și că acordarea nu învoalvă nici un angajament pentru viitor.

Arad, șed. cons. 30 Oct. (12 nov.) 1919.

Consistorul ort. rom. din Arad.

—□— 3—3

Pentru deplinirea stațiunii învățătoarești dela școala confesională gr. or. rom. din Răpsig, protopresbiteratul lenopolei se escrie concurs cu termen de 30 zile, dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala”.

Venitele sunt: a.) în bani gata din cassa cultului 700 cor. b.) bani de lemne 96 cor. c.) folosirea a lor 8 drepturi de pășunat 50 cor. d.) venite cantorale 20 cor. e.) locuința cu 3 odă cuină, cămară și grădina dela locuința învățătorului (cca. 600 st □) f.) pentru scripturistica 20 cor. g.) participarea la adunarea generală și conferință 40 cor. și întregirea dela stat. Încălzirea salei de învățământ cade în sarcina com. bis.

Venitul total dela confesiune dă suma de 866 cor. Învățătorul de mai înainte a avut dela stat toate gradațiile și adausele. Gara și poșta în loc.

Alesul va trebui se provadă cantoratul la toate serviciile dzești, să instrueze elevii în cântările bisericești și va avea să cânte cu el la serviciile sfintei liturgii în toate Duminicile și serbătorile.

Recursele ajustate cu toate actele necesare, adresate comitetului par. din Răpsig, se vor înainta la oficiul ppsc gr. or. rom. al lenopolei (Boroșjenđ) în termenul fixat, iar reflectanții vor avea să se prezinte în vre-o Duminică în sf. Biserica din Răpsig pentru a-și arăta dexteritatea în cele cantorale.

Din ședința comitetului par. din Răpsig, ținută la 26 Octomvrie (8 Noemvrie) 1919.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: Ioan Georgia m. p. protopresbiter, insp. de școale conf.

—□— 3—3

Duplicat.

Aron Aslău, născut la 10 Nov. 1894, în comuna Bulzești, județul Huniedoara, perzându-și testimoniul de pe clasa IV-a ped., liberată la 9/22 Maiu 1917 sub Nr. 229, i-s'a extradat cu datul de 25 Nov. (8 Dec.) 1919, Nr. 121 P. 1919/20 duplicat, prin ce originalul se declară de anulat.

Direcțiunea institutului ped. teol. gr. or. român din Arad.

Cenzurat: Dr. Gh. Costa.